

ДЕРЖАВНИЙ ФОНД РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В ЕКОНОМІЧНОМУ ТА СОЦІАЛЬНОМУ РОЗВИТКУ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ОДИНИЦЬ

STATE FUND OF REGIONAL DEVELOPMENT IN ECONOMIC AND SOCIAL DEVELOPMENT OF ADMINISTRATIVE TERRITORIAL UNITS

УДК 336:332:321

Городецька Т.Е.

к.е.н., доцент, завідувач кафедри
державних фінансів
Харківський інститут фінансів
Київського національного торговельно-
економічного університету

Шевченко Д.С.

магістрант
Харківський інститут фінансів
Київського національного торговельно-
економічного університету

У статті розглянуто особливості функціонування Державного фонду регіонального розвитку. Розкрито економічну сутність Державного фонду регіонального розвитку як інструмента державного регулювання. Визначено, що Державний фонд регіонального розвитку є не лише засобом мобілізації та використання державних коштів, але й механізмом, що використовується для розподілу бюджетних ресурсів. Описано основні критерії формування та використання коштів фонду. Проаналізовано сучасний стан фінансування регіонального розвитку за рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку. Охарактеризовано Державний фонд регіонального розвитку як елемент системи бюджетного регулювання. За підсумками проведених досліджень визначено роль Державного фонду регіонального розвитку як державного інструмента формування регіональної політики в системі міжгалузевого та територіального перерозподілу фінансових ресурсів і фінансування проектів регіонального розвитку.

Ключові слова: Державний фонд регіонального розвитку, державне регулювання, місцеві бюджети, бюджетні ресурси, регіональний розвиток.

В статье рассмотрены особенности функционирования Государственного

фонда регионального развития. Раскрыта экономическая сущность Государственного фонда регионального развития как инструмента государственного регулирования. Определено, что Государственный фонд регионального развития является не только средством мобилизации и использования государственных средств, но и механизмом, который используется для распределения бюджетных ресурсов. Описаны основные критерии формирования и использования средств фонда. Проанализировано современное состояние финансирования регионального развития за счет средств Государственного фонда регионального развития. Охарактеризован Государственный фонд регионального развития как элемент системы бюджетного регулирования. По итогам проведенных исследований определена роль Государственного фонда регионального развития как государственного инструмента формирования региональной политики в системе межотраслевого и территориального перераспределения финансовых ресурсов и финансировании проектов регионального развития.

Ключевые слова: Государственный фонд регионального развития, государственное регулирование, местные бюджеты, бюджетные ресурсы, региональное развитие.

The article discusses the features functioning of the State Fund for Regional Development. The economic essence of the State Regional Development Fund as an instrument of state regulation is disclosed. Under conditions of budget decentralization and administrative reforms, the State Fund for Regional Development is a state instrument for the formation of regional policy, an incentive for effective work of local self-government, one of the conditions for accelerating the socio-economic development in the regions of Ukraine. It was determined that the State Regional Development Fund is not only a means of mobilizing and using public funds, but also a mechanism that is used to allocate budgetary resources. This allows taking into account the peculiarities and specifics of the resource provision of each individual region in order to identify promising areas for financing sectors at the regional level. The main criteria for the formation and use of funds of the fund are described. The funds of the State Fund for Regional Development are one of the sources of the formation of local finance and financing of regional development projects. The current state of financing regional development has been analyzed at the expense of the State Regional Development Fund. The funds of the State Fund for Regional Development are directed towards the implementation of investment programs and regional development projects aimed at the development of regions. It is determined that not all projects selected by the competition commission are of an investment nature and will further ensure the economic development of the regions. Most of the projects are aimed at financing the social sphere. The characteristic of the State Regional Development Fund as an element of the budget regulation system is presented. According to the results of the research, the role of the State Regional Development Fund as a state instrument for the formation of regional policy in the system of inter-sectoral and territorial redistribution of financial resources and financing of regional development projects has been determined. Creation of the fund allows starting financing regional development projects in Ukraine on a competitive basis and in accordance with the regional development strategies and action plans for their implementation.

Key words: State Regional Development Fund, government regulation, local budgets, budgetary resources, regional development.

Постановка проблеми. Соціально-економічний розвиток регіонів є результатом використання не тільки їх ресурсних можливостей, але й тих інструментів державного регулювання, які забезпечують формування та реалізацію політики регіонального розвитку. Особливості регіонального розвитку, специфіка вжиття заходів дієвої державної регіональної політики в Україні, відмінності формування стратегічних пріоритетів регіонального розвитку від інших сфер державної політики потребують нових підходів до питань забезпечення фінансовими ресурсами, вдосконалення організаційно-правових засад функціонування складових

бюджетної системи. В сучасних умовах розвитку економіки України Державний фонд регіонального розвитку як складова бюджетних ресурсів та інструмент механізму державного регулювання відіграє важливу роль у стимулюванні регіонального розвитку та реалізації визначених у Державній стратегії регіонального розвитку – 2020 цілей та стратегічних пріоритетів. Створення та функціонування ДФРР визнано одним з найбільш вагомих інституційних здобутків реалізації нової державної регіональної політики в Україні. ДФРР – це спеціалізований фінансовий інститут, діяльність якого зорієнтована на цільову підтримку конкурен-

тоспроможності регіонів, досягнення стало, збалансованого регіонального розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретико-методологічні засади та окремі практичні аспекти бюджетного регулювання соціально-економічного розвитку регіонів знайшли відображення в працях відомих вітчизняних вчених, таких як Я. Казюк, О. Ліпач, В. Мамонова, В. Опарін, С. Пухир, С. Романюк, І. Сторонянська. Проте в роботах цих науковців недостатньо обґрунтовано питання про Державний фонд регіонального розвитку в системі державного регулювання соціально-економічного розвитку регіонів.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження функціонування Державного фонду регіонального розвитку як державного інструмента розвитку регіонів та нової моделі фінансування бюджетної сфери.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Формування та реалізація державної регіональної політики ґрунтується на взаємодії основних складових комплексного, збалансованого розвитку регіону, таких як секторальний (галузевий) розвиток, територіальний (просторовий) розвиток, реформування державного управління регіонального розвитку. Це дає змогу врахувати особливості та специфіку ресурсного забезпечення кожного окремого регіону задля визначення перспективних напрямів фінансування секторів на регіональному рівні.

Стратегічною метою реалізації державної регіональної політики є створення умов для динамічного, збалансованого розвитку регіонів України задля забезпечення соціальної та економічної єдності держави, підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів, активізації економічної діяльності, підвищення рівня життя населення, додержання гарантованих державою соціальних та інших стандартів для кожного громадянина незалежно від місця проживання [1].

В умовах формування місцевих територіальних громад та проведення бюджетної децентралізації збільшується потреба в коштах на реалізацію інвестиційних проектів, програм та дій, які необхідно здійснювати в рамках програм соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Кошти Державного фонду регіонального розвитку (далі – ДФРР) є одним із джерел формування місцевих фінансів та фінансування проектів регіонального розвитку.

Державний фонд регіонального розвитку (ДФРР) було створено у 2012 році задля підвищення конкурентоспроможності регіонів через розкриття власного потенціалу.

Державний фонд регіонального розвитку створюється у складі державного бюджету. Під час складання Бюджетної декларації та проекту Державного бюджету України державний фонд регіонального розвитку визначається в обсязі не менше

1% прогнозного обсягу доходів загального фонду проекту Державного бюджету України на відповідний бюджетний період.

Одразу зауважимо, що протягом 2012–2017 років зазначена вимога Бюджетного кодексу не дотримувалась. Розміри ДФРР у 2012–2017 роках перебували в межах від 0,32% до 0,59% обсягів доходів відповідних державних бюджетів [2].

На 2019 рік за аналогією до 2018 року ДФРР може бути менше 1% видатків Державного бюджету України (фактично – 6,67 млрд. грн.). У складі ДФРР визначається Всеукраїнський громадський бюджет (далі – ВГБ), зміст якого не визначається жодним законодавчим актом України, на який передбачено 500 млн. грн. Уряд отримав право витратити 50% коштів ДФРР на визначені ним пріоритети, що зменшує кошти на реалізацію регіональних стратегій розвитку більш ніж удвічі. Субвенція на соціально-економічний розвиток окремих територій складає значну суму, більшу за реальну суму коштів ДФРР, що будуть розподілятися у регіонах відповідно до правил на конкурсній основі [3].

Кошти Державного фонду регіонального розвитку спрямовуються на виконання інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку (зокрема, проектів співробітництва та добровільного об'єднання територіальних громад), що мають на меті розвиток регіонів, створення інфраструктури індустріальних та інноваційних парків, спортивної інфраструктури, відповідають пріоритетам, визначеним у Державній стратегії регіонального розвитку та відповідних стратегіях розвитку регіонів, а також на реалізацію проектів-переможців Всеукраїнського громадського бюджету.

На реалізацію інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що мають на меті розвиток спортивної інфраструктури та енергоефективності державних і комунальних навчальних та медичних закладів, передбачається не менше 10% коштів державного фонду регіонального розвитку за кожним з таких напрямів, а на реалізацію проектів-переможців Всеукраїнського громадського бюджету – не більше 10% коштів державного фонду регіонального розвитку [4].

Бюджетний кодекс України також передбачає критерії розподілу прогнозного обсягу коштів ДФРР між Автономною Республікою Крим, областями та містами Києвом і Севастополем:

1) 80% коштів розподіляються відповідно до чисельності населення, яке проживає у відповідному регіоні;

2) 20% коштів розподіляються з урахуванням рівня соціально-економічного розвитку регіонів відповідно до показника валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу (для регіонів, у яких цей показник менше 75% середнього показника по Україні).

Традиційний підхід до фінансування регіонального розвитку передбачав надання субвенцій із державного бюджету місцевим бюджетам. Проте, незважаючи на затверджену методику розподілу коштів та підготовку пропозицій, такий підхід фактично був ручним і непрозорим з огляду на лобістський елемент у прийнятті рішень. Так, рішення про реалізацію капітальних проектів за рахунок бюджетних коштів часто здійснювалися без попереднього оцінювання їх впливу на економічну й соціальну сферу, екологію, ринок праці, розвиток підприємництва тощо [5].

Створення ДФРР дає змогу започаткувати в Україні фінансування проектів регіонального розвитку на конкурсній основі відповідно до регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації. Щорічно зростаюча кількість конкурсних проектів і рівень освоєних виділених коштів на їх реалізацію свідчать про те, що інструмент ДФРР є цілком зрозумілим та досить ефективним для регіонів.

Створення ДФРР відповідає світовим тенденціям. Так, практика регіонального розвитку Європи включає функціонування Європейського фонду регіонального розвитку, що діє на підставі відповідного Регламенту (ЄС) № 1080/2006 Європейського парламенту та Ради від 5 липня 2006 року «Про Європейський фонд регіонального розвитку та скасування Регламенту (ЄС) № 1783/1999». Фінансова підтримка спрямовується на «підтягування» рівня економічного розвитку менш розвинутих регіонів з ВВП на одну особу за паритетом купівельної спроможності нижчим за 75% від середнього значення по ЄС-15 (група країн-лідерів) [6, с. 159].

Однак слід звернути увагу також на те, що не всі відібрані конкурсною комісією проекти мають інвестиційний характер і забезпечать у подальшому економічний розвиток регіонів. Більшість проектів спрямована на фінансування соціальної сфери.

Наприклад, згідно з даними Державної казначейської служби України щодо використання коштів державного фонду регіонального розвитку, у 2018 році в Харківській області фінансування здійснювалося за такими напрямками, як пам'ятникоохоронні роботи, реконструкція й капітальний ремонт комунальних закладів освіти та охорони здоров'я [7].

Отже, автори поділяють позицію С. Пухир щодо того, що для вирішення завдань регіонального розвитку в Україні необхідно змінити підходи до обґрунтованого визначення обсягу ДФРР з урахуванням вимог бюджетної децентралізації. Зокрема, слід врахувати потреби в капітальних вкладеннях для створення відповідної інфраструктури в усіх територіальних громадах та надання громадянам високого рівня соціальних і публічних послуг, що забезпечить у подальшому високий рівень розвитку регіонів [8].

В умовах проведення бюджетної децентралізації та адміністративної реформи ДФРР є державним інструментом формування регіональної політики, стимулом ефективної роботи місцевого самоврядування, однією з умов прискорення соціально-економічного розвитку регіонів України.

Оскільки бюджетна система є однією з основних складових механізму державного регулювання економіки, від ступеня оптимального співвідношення між елементами бюджетної системи залежать рівень збалансованості бюджетного регулювання та ефективність його впливу на динаміку соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Важливим напрямом впливу бюджету на економічні та соціальні процеси є видатки, тому Державний фонд регіонального розвитку як їх складова є досить вагомим інструментом впливу на соціально-економічний розвиток (особливо за обмежених фінансових ресурсів).

ДФРР є однією з форм впливу держави на економіку, яка також використовується для міжгалузевого та територіального перерозподілу фінансових ресурсів з урахуванням вимог найбільш раціонального розміщення виробничих сил, економічного зростання в регіонах та державі загалом. Система бюджетного регулювання як одна зі складових системи державного регулювання економіки є сукупністю функціональних фінансово-бюджетних та економічних елементів (доходи, видатки, міжбюджетні відносини, дефіцит (профіцит) бюджету тощо), тому ДФРР можемо розглядати як елемент системи бюджетного регулювання, що постійно вдосконалюється та пристосовується до основних завдань соціально-економічного розвитку.

Висновки з проведеного дослідження. Реформування системи місцевих фінансів сьогодні здійснюється на основі нової концепції, яка спрямована на децентралізацію управління бюджетними ресурсами за рахунок впровадження цільових проектів та програм. Соціально-економічний розвиток регіонів є результатом використання не тільки їх ресурсних можливостей, але й тих інструментів державного регулювання, які забезпечують формування та реалізацію політики розвитку. Одним із таких інструментів в сучасних умовах розвитку економіки України є Державний фонд регіонального розвитку. ДФРР є також способом мобілізації та використання державних коштів, механізмом, що використовується для розподілу бюджетних ресурсів, які впливають не лише на соціально-економічний розвиток регіонів, але й на результати економічної діяльності країни. Отже, створення Державного фонду регіонального розвитку є новим методом мобілізації та напрямом використання фінансових ресурсів держави, дієвим інструментом державного регулювання економічного розвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Державна стратегія регіонального розвитку. URL: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-n-paran11#n11> (дата звернення: 04.04.2019).

2. Федорчак О. Проблеми фінансування інвестиційних проєктів місцевого та регіонального розвитку в Україні. *Вісник НАДУ при Президентові України (Серія «Державне управління»)*. 2017. № 2. С. 118–127.

3. Аналітична записка про фінансування регіонального розвитку у державному бюджеті 2019. URL: <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2019/01/RD-in-budget-2019-1.pdf> (дата звернення: 04.04.2019).

4. Бюджетний кодекс України : Закон від 8 липня 2010 року № 2456-VI із змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 04.04.2019).

5. Стеблянюк І. Державна інвестиційна підтримка регіонального розвитку національної економіки. *Вісник Донбаської державної машинобудівної академії*. 2016. Вип. 3 (39). С. 165–170.

6. Романюк С. Розвиток регіонів у відкритій економіці: теорія, політика, практика : монографія. Київ : НАДУ, 2013. 408 с.

7. Інформація щодо використання коштів державного фонду регіонального розвитку у 2018 році. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/kaznachejstvo-informuye/derzhavnij-fond-regionalnogo-rozvitku> (дата звернення: 04.04.2019).

8. Пухир С. Державний фонд регіонального розвитку: проблеми та шляхи удосконалення функціонування. *Облік і фінанси*. 2016. № 3 (73). С. 159–165.

REFERENCES:

1. Derzhavna stratehiya rehional'noho rozvytku [State Strategy for Regional Development]. Available at: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-n-paran11#n11> (accessed: 04 April 2019).

2. Fedorchak O. (2017) Problemy finansuvannya investytsiynykh proektiv mistsevoho ta rehional'noho rozvytku v Ukraini [Problems of financing of investment projects of local and regional development in Ukraine]. NAPA Bulletin under the President of Ukraine (Series "Public Administration"), no. 2, pp. 118–127.

3. Analitychna zapyska pro finansuvannya rehional'noho rozvytku u derzhavnomu byudzheti 2019 [Analytical note on financing of regional development in the state budget in 2019]. Available at: <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2019/01/RD-in-budget-2019-1.pdf> (accessed: 04 April 2019).

4. Byudzhetnyy kodeks Ukrainy : Zakon vid 08.07.2010 № 2456-VI iz zminamy ta dopovnennyamy [Budget Code of Ukraine : Law of 24.07.2010 № 2456-VI with amendments and additions]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (accessed: 04 April 2019).

5. Steblyanko I. (2016) Derzhavna investytsiyna pidtrymka rehional'noho rozvytku natsional'noyi ekonomiky [State investment support for the regional development of the national economy]. *Visn Donbass. state machine building acad.*, no. 3 (39), pp. 165–170.

6. Romanyuk S. (2013) Rozvytok rehioniv u vidkrytyi ekonomitsi: teoriya, polityka, praktyka [Development of regions in an open economy: theory, politics, practice]. Kiev : NAPA (in Ukrainian).

7. Informatsiya shchodo vykorystannya koshtiv derzhavnoho fondu rehional'noho rozvytku u 2018 rotsi [Information on the use of funds from the State Fund for Regional Development in 2018]. Available at: <https://www.treasury.gov.ua/ua/kaznachejstvo-informuye/derzhavnij-fond-regionalnogo-rozvitku> (accessed: 04 April 2019).

8. Pukhyr S. (2016) Derzhavnyy fond rehional'noho rozvytku: problemy ta shlyakhy udoskonalennya funktsionuvannya [State Fund for Regional Development: Problems and Ways of Improving Functioning]. *Accounting and finance*, no. 3 (73), pp. 159–165.

Gorodetska Tetiana

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Head at Department of Public Finances
Kharkov Institute of Finance
Kyiv National University of Trade and Economics

Shevchenko Diana

Student
Kharkov Institute of Finance
Kyiv National University of Trade and Economics

STATE FUND OF REGIONAL DEVELOPMENT IN ECONOMIC AND SOCIAL DEVELOPMENT OF ADMINISTRATIVE TERRITORIAL UNITS

The purpose of the article. Investigating the functioning of the State Fund for Regional Development as a state instrument for the development of regions and a new model of financing budgetary scope.

Methodology. Methodological and informational basis of the study consists of legislative and regulatory acts relating to the formation of the State Fund for Regional Development, informational basis are data from the State Treasury Service of Ukraine.

Results. The article discusses the features functioning of the State Fund for Regional Development. The economic essence of the State Regional Development Fund as an instrument of state regulation is disclosed. Under conditions of budget decentralization and administrative reforms, the State Fund for Regional Development is a state instrument for the formation of regional policy, an incentive for effective work of local self-government, one of the conditions for accelerating the socio-economic development in the regions of Ukraine. It was determined that the State Regional Development Fund is not only a means of mobilizing and using public funds, but also a mechanism that is used to allocate budgetary resources. This allows taking into account the peculiarities and specifics of the resource provision of each individual region in order to identify promising areas for financing sectors at the regional level. The main criteria for the formation and use of funds of the fund are described. The funds of the State Fund for Regional Development are one of the sources of the formation of local finance and financing of regional development projects. The current state of financing regional development has been analyzed at the expense of the State Regional Development Fund. The funds of the State Fund for Regional Development are directed towards the implementation of investment programs and regional development projects aimed at the development of regions. It is determined that not all projects selected by the competition commission are of an investment nature and will further ensure the economic development of the regions. Most of the projects are aimed at financing the social sphere. The characteristic of the State Regional Development Fund as an element of the budget regulation system is presented. Since the budget system is one of the main components of the mechanism of state regulation of the economy, the level balanced of budgetary regulation and the effectiveness of its influence on the dynamics of the socio-economic development of the administrative-territorial units depends on the degree of optimal correlation between elements of the budgetary system. Important directions of budget influence on economic and social processes are expenditures, therefore, the State Fund of Regional Development, as their component, is a rather significant tool for the influence on social and economic development, especially with limited financial resources.

Practical implications. Socio-economic development of the regions is the result of using not only their resource capabilities, but also those instruments of state regulation that ensure the formation and implementation of development policies. One of such instruments in the current conditions of economic development of Ukraine is the State Fund for Regional Development.

Value/originality. According to the results of the research, the role of the State Regional Development Fund as a state instrument for the formation of regional policy in the system of inter-sectoral and territorial redistribution of financial resources and financing of regional development projects has been determined. Creation of the fund allows starting financing regional development projects in Ukraine on a competitive basis and in accordance with the regional development strategies and action plans for their implementation.